

TORE NYBERG: *Monasticism In North-Western Europe, 800-1200*. Ashgate, Aldershot 2000, 295 s., 4 kort og 12 illustrationer. Bibliografi og index.

Hvordan skriver man en bred, historisk fremstilling af et emne, hvortil kilde-materialet er sparsomt, svært tolkeligt og derfor meget omdiskuteret? Hvordan skaber man overblik, når det er nødvendigt for argumentationen konstant at gå ud i detaljer? Sikkert andre historikere end jeg har hørt fra forlagsfolk, at »historikere kan ikke skrive«, underforstået: »de vil have alle diskussioner og forbehold med«.

Tore Nybergs fremstilling af den tidlige klosterbevægelse i Nordvesteuropa i tiden ca. 800 til 1200 er ikke alene et tiltrængt men et meget nyttigt værk for historikere, ikke mindst fordi det tør binde an med en diskuterende fremstillingsform, der rummer alle henvisninger i selve teksten og ikke i et noteapparat. Det giver en tæt men til tider også diffus fremstilling, hvor læseren undertiden lades i tvivl om, hvilket grundlag man bevæger sig videre på. Til gengæld er det en hjælp, at strukturen i værket er klar: kronologisk hovedstruktur, fra 11. årh., gennem borgerkrigstid og Valdemarstid. Geografisk understruktur, hvor Danmark, Norge og Sverige fylder mest, men hvor Island og de nordtyske områder, bl.a. obodriternes, frisernes og saksernes lande, tæller med, ikke mindst fordi søvejenes betydning for missionen fremhæves. Inden for de kronologiske afsnit findes yderligere tematisk inddeling. Nybergs ønske er klart at understrege det åndelige engagements betydning for klostergrundlæggelserne, både kongelige personers, bispers og munkenes egen. Det er klosterlivet som valg, der tales om. Der er næppe tvivl om, at nogle ønskede at fremme eller leve dette liv, men Nyberg understreger også de nødvendige betingelser for kulturens eksistens og trivsel: tæt sammenhæng med det agrare manorial-system og dermed indtil omkr. 1200 mest åbent for et bestemt socialt lag, der havde mulighed for at uddanne og understøtte unge mænd i en sådan livsform.

Missionen til Skandinavien kom fortrinsvis sydfra, og Nyberg gør nøje rede for hver enkelt klostergrundlæggelse inden for disse første ca. 200 år, og samtidig forsøger han at finde visse fællestræk i udviklingen. Hans synspunkt er, at kongemagt og bispemagt er centrale agenter, ofte handlende efter en model, der siger, at hvis der er skabt en kongelig styret institution, vil der være behov for en ren åndelig, ikke-politisk ditto i nærheden, og en sådan skabes ofte af en bisp. F.eks. er Ringsted kongeligt domineret og derfor kommer Næstved som et »renere« sted. Samme model i Sverige hedder Alvastra og derefter Nydala, i Norge Munkeliv og så Lyse. Således kan man tale om en slags politisk begrundelse for klostergrundlæggelser. Til gengæld finder Nyberg ikke, at der var så megen politik i at oprette klostre af forskellige ordener. Der var næppe virkeligt afgørende forskelle mellem de forskellige retninger, snarest temperamentsforskelle. De to dominerende retninger, Citeaux og Premontré, var begge nytolkninger af Benedikts og Augustins regler, og alle havde til formål at gavne kristne medmennesker gennem klosterlivets egentlige mål: forbønnen.

Få kender den relevante forskning så godt som Nyberg, der i et langt universitetsliv har drevet klosterforskning, og få har gjort det så empatisk. Denne bog rummer megen viden, mange perspektiver, loyale diskussioner med kolleger, og den vil være et nyttigt redskab for alle forskere inden for området fremover.

Nanna Damsholt